

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องศึกษาความคิดเห็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ จำแนกตามเพศ อายุ และระดับชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๑ ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปคำนวณ หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ (Taro Yamane) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐๒ คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: F-test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๓๐๒ คน ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน ๑๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๙๕ เป็นชาย จำนวน ๑๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๐๕

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุ ๑๖ ปี จำนวน ๑๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๖๘ รองลงมาได้แก่อายุ ๑๗ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๑๕ อายุ ๑๕ ปี จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๒๓ และอายุ ๑๘ ปี จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๙๕ ตามลำดับ

ระดับชั้นเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔๒ รองลงมาได้แก่อยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๐๙ และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔๙ ตามลำดับ

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๑ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านเทคนิคและวิธีการสอน ตามลำดับ

๓. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๑ จำแนกตามเพศโดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๑ จำแนกตามอายุและระดับชั้นเรียน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA) สรุปได้ดังนี้

_๑) จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

_๒) จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ศึกษาความคิดเห็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๑ ได้ข้อสรุปที่มีประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจสมควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๑ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านเทคนิคและวิธีการสอน ตามลำดับ

๒. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ จำแนกตามเพศโดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ จำแนกตามอายุและระดับชั้นเรียน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA) สรุปได้ดังนี้

_๑) จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

_๒) จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **มาณี ไชยธีรานุวัตรศิริ และคณะ** ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ : กรณีศึกษาในภาคกลางและภาคตะวันออก ผลการศึกษาพบว่า ในยุคโลกาภิวัตน์ พระสงฆ์ต้องศึกษาเล่าเรียนธรรมะปฏิบัติธรรม เจริญภาวนา เคารพพระธรรมวินัย เมื่อพระสงฆ์แตกงานถึงแก่นของศาสนาแล้ว จึงทำบทบาทเผยแผ่ธรรมะพัฒนาคนให้มีจิตใจเป็นพุทธ ให้เกิดปัญญา สามารถแก้ปัญหาได้ ในด้านการปกครองสงฆ์ พระเถระผู้ใหญ่พึงมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาแก่พระสงฆ์ และสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีบทบาทในการสงเคราะห์สังคมช่วยเหลือสิ่งสาธารณะประโยชน์ มีบทบาทในการดูแลพัฒนาสภาพแวดล้อมในวัดให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี ร่มรื่นสงบ มีความเป็นธรรมชาติและปลอดภัย นอกจากนี้ พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำและพัฒนาทางจิตใจของประชาชนและชุมชน สั่งสอนและชี้แนะให้ประชาชนรู้เท่าทันสังคม รู้เท่าทันโลก สร้างเสริมวัดให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบชุมชน และมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาบุญเลิศ อินุทปญโญ** ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕ พบว่า พระสอนศีลธรรมมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ครูพี่เลี้ยงมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของพระสอน

ศีลธรรมในโรงเรียนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากที่พระสอนศีลธรรมเข้าไปสอนอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนที่มีต่อการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ ๐.๐๑ โดยครูมีความเห็นต่อการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมากที่สุด รองลงมา คือนักเรียน และที่มีความเห็นน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อทำการทดสอบต่อเนื่องด้วยวิธีจับคู่พหุคูณก็พบว่า ทุกกลุ่มมีความเห็นเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **บุญหนา จิมานัง และฤดี แสงเดือนฉาย** ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕” ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ประชากรกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕ มีประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมกับตัวแปรอิสระ พบว่า พระสอนศีลธรรมที่มีอายุต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ สำหรับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากมีพระสอนศีลธรรมดีเพียงร้อยละ ๕๓.๓ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนศีลธรรม พบว่า ระยะเวลาที่สอน ระดับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน จำนวนชั่วโมงสอนจำนวนนักเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนในเชิงบวก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุรเชษฐ์ เจริญสุข** ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านก้อง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก การที่ผู้ปกครองมีระดับของความคิดเห็นในระดับมากหรือมีความคิดเห็นในด้านดีต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของครูพระเองในด้านบุคลิกภาพ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาตลอดถึงชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาทองดี ปญญาวชิโร (กันทวงศ์)** ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามทฤษฎีของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดเทพ ถิลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในภาพรวมและรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยอันดับแรก ๒ ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะของครูพระช่วยสอน และ ด้านเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพการเรียนรู้ การ

สอน ด้านวิธีการสอน และด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนตามลำดับ ส่วนผลการทดสอบ สมมติฐานพบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันและมีเกรดเฉลี่ยรวมของ ทุกวิชาต่างกันมีความพึงพอใจ การสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มี ระดับชั้นต่างกันและนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในภาคเรียนที่ผ่านมาต่างกัน มีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และสอดคล้องกับงานวิจัยพระครูวิจิตรธรรมมาวุธ (สุเทพ บุญผลึก) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาจริยธรรม นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ วัดอุปประสงค์ของการ วิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาจริยธรรม นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน ๒๒๗ คน จาก ๒๒๗ โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้รับแบบสอบถามกลับคืน ๒๐๓ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๘๙.๔๓ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้ง ๔ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านการเป็นตัวแบบทางจริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า พระสงฆ์ ส่วนมากจะมีกิจวัตรที่สำรวมทำให้เป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็น ๒) ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า พระสงฆ์ควรจัดค่ายพุทธบุตรให้แก่แก่นักเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ หรือภาคฤดูร้อนที่วัดปลูกฝังศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและประเพณีชาวพุทธ ๓) ด้านการเป็นผู้ เตือนสติและปลูกฝังคุณธรรม ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า พระสงฆ์ควรติดตามสภาพของ สังคมและนำข้อบกพร่องทางจริยธรรมมาอบรมนักเรียนให้ตระหนักในหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา ๔) ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคมและพัฒนาจิตวิญญาณ ผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นว่า พระสงฆ์ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี เช่น วันวิสาขบูชา วันสงกรานต์

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าในงานวิจัยแต่ละเรื่องจะมีบริบทของการวิจัยที่ แตกต่างกัน แต่โดยภาพรวมแสดงให้เห็นว่ามีแนวทางและกระบวนการบริหารงานที่เป็นแบบ เดียวกันผู้วิจัยจึงเห็นว่าสมควรนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาได้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ซึ่งมีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงจากผลการวิจัยและจากข้อคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

๑. ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ควรมีการส่งเสริมให้ครูพระสอนศีลธรรมให้สามารถอธิบายเนื้อหารายวิชาเข้าใจได้อย่างชัดเจน และใช้ภาษาถูกต้อง ชัดเจนและเข้าใจง่าย

๒. ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรมีการส่งเสริมการใช้สื่อได้หลากหลายและเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน สื่อการสอนกระตุ้นความสนใจแก่นักศึกษา และการใช้สื่อที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา

๓. ด้านการวัดผลและประเมินผลครูพระสอนศีลธรรมควรมีการสังเกตและประเมินพัฒนาการของนักเรียนทุกสถานการณ์โดยประเมินจากพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออก รวมทั้งมีการประเมินผลการเรียนการสอนของนักเรียน ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน ได้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และครอบคลุมเนื้อหาที่กำหนด

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันและระหว่างเขต

๒. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้เครื่องมืออื่น ๆ เช่น แบบสอบถามสถานการณ์ และแบบสัมภาษณ์ เพื่อได้ผลการศึกษาในเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ